

BİLİM KURGUDA TEMEL KAVRAMLAR VE KAHRAMANLAR

Erdal İSMİHAN*

Özet

Amerikan kültürü, bilim kurguya esin kaynağı olmuştur. Bilim kurgu eserlerini bilim ve teknolojinin bulgularını kullanarak kaleme alan yazarlar, olaylara ve olayların geçtiği zaman ve yere göre kahramanlar üretmişlerdir. Bilim kurgu eserlerin de amaç insanların karşılaşmış oldukları ama bir türlü üstesinden gelemedikleri günlük ya da yönetsel anlamdaki problemleri bir başka ortama taşıyarak çözüm yolları üretmektir. Yazarların bazı nedenlerle yüksek sesle dile getiremedikleri toplumsal ya da bireysel problemleri bu tür eserlerinde kendi pratik zekâsını da kullanarak başka ortamlarda başka kişilerle ve kendi uydurduğu başka kahramanlarla ortaya koymakta ve mücadele etmektedirler. Günümüzdeki tamamen bilimkurguya dayalı eserlerin ürünü olan bilim kurgu filmleri insanların ilgisini çekmektedir. Kullanılan etkileyici efektler ve teknolojinin ürünleri bu alanda da fazlasıyla kullanılmaktadır. Böylece insanlar bu tür eserleri izleyerek bu alanlarda fikir sahibi olmaktadır. Bu tür düşünce ürünü olan eserler, yeni buluşlar için bilim adamlarına yol gösterici olmuşlardır. Düşünce gücünü artırmak ve bireysel bilinci oluşturmak için, bilim kurgunun eğitimde önemli olduğunu anlatmak istedik.

Anahtar sözcükler: Bilim kurgu, Düşünce gücünü artırmak ve Bireysel bilinç. Problem çözme.

Abstract

American culture has inspired science fiction. Writers who write science fiction books by means of the findings of science and technology have created heroes in accordance with time and place that events occur. In the science fiction books, the purpose is to offer alternative solutions to people by carrying daily or governmental problems that people confront and cannot cope with in another setting. The writers reveal personal and social problems that they cannot express in a loud voice because of some reasons by using his/her own practical intelligence. They also struggle for it. Science fiction movies which are the products of the science fiction attracted the attention of people. Sound effects and the products of technology are also used widely in this sector. Therefore, people have an opinion of them by watching them. These kinds of works have led scientists to new inventions. We wanted to explain that science fiction is important to increase the power of thought and form an individual awareness.

Key words: science fiction, increasing the power of thought and individual awareness, problem solving.

Çocuğu geleceğe hazırlamak eğitimin temel amacıdır.

Birtakım düşünceleri, bilimsel bilgi ve bulguları da kullanarak sergileyen edebiyat ürünü olan bilim kurgu, Amerika'da ortaya çıkmıştır. Bilim kurgu türünün hemen hepsindeki ortak nokta, Amerikan tarihi ve kültürünün sorunlarını dile getirmiş olmasıdır.

Bilim kurgu yazınının düşünce örgüsünü iyi anlamak için Amerikan tarihine ve düşünürleri üzerindeki etkilerine bakmak gerektiğine inanmaktayız.

Daha 1500'li yıllarda keşfedilip, 1700'li yıllarda devlet olarak dünya sahnesine çıkan Amerika, yeni bir kıta olmasının yanında zor durumda bulunan Avrupa insanının umut bağladığı bir yer olmuştur. Bu amaçla Amerika'ya çok sayıda insan göç etmeye başlamıştır. Sürekli göçlerin sonunda 1900'li yıllarda Amerika'nın nüfusu 95-100 milyon gibi rakamlara erişmiştir. Buralara göç eden insanlar doğal olarak kendilerine özgü kültür değerlerini de birlikte taşımışlardır. Değişik ülkelerden gelen insanlar, bu yeni kıtada yaşamının vermiş olduğu mecburiyetten, ilk zamanlarda kültür farklılığından doğan çatışmalara hatta kanlı çarpışmalara, neden

olmuşlardır. Bu yeni kültürlerin, insanların kalplerine, hayatlarına, düşünce tarzlarına ve ekonomilerine etkileri olmuştur. Zamanla ortak değer oluşmasını da bu yeni dünyanın insanları sağlamışlardır. İşte yeni oluşan bu toplumun düşünür kesimi, bu ölçsüz kalabalıklaşmayı gördükçe bazı sıkıntıların ortaya çıkacağını ve bu sıkıntılara bir an önce çareler bulunması gerektiğini, düşünmüş ve kaleme sarılmışlardır. Bunlar geleceğin Amerikalısının nasıl olması gerektiğine beyninin gücüyle ortak olmayı amaç edinmiş kişilerdir.

Bilim kurgu yazarları da bu sosyal problemler içerisinde yetişmiş, olaylara farklı boyutlardan bakan, bu farklı görüşlerini anlatım sanatının inceliklerini de kullanarak sergileyen düşünürlerdir. Kendi etrafındaki insanların olağanüstü kalabalıklaştığını gören kişi, yerinin daraldığını düşünmekte ve böyle devam etmesi hâlinde doğabilecek problemler kafasında canlanmaktadır. Şehirlerin büyüyeceği, dev şehirlerin oluşacağı, hastalıkların çıkabileceği vb. problemler, insanı hep rahatsız etmektedir. Olası problemlere karşı bilim kurgu yazarlarının eserleri yüksek sesli haykırış anlamındadır. Diğer bir deyişle kendilerini dışa vurma eylemidir. Dev şehirlerin insan hayatına olumsuz etkileri, çevreye vereceği zararlar, tarım alanlarının beton binalar ve otopanlarla daralması ve yeşil alanların yok olması birer felâket olarak görülmüştür. Günümüz dünyasında bu tür tehlikelere karşı “Yeşil Barış” adı altında çevreci bir dernek kurulmuş olup bu dernek dünyanın her yerinde faaliyet göstermektedir. Bu çevre bilincinin oluşmasının yol göstericisi de bilim kurgu eserleridir. Bilim kurgu eserleri sayesinde bu tür problemlerin oluşması engellenmek istenmekte ve bu anlamda duyarlı insanların yetişmesini sağlamak amaçlanmaktadır.

Bu tür çoğalmalar sonucu ortaya çıkacak problemler, sosyal alanda bozulmalara da sebep olacaktır. Bu bozulmalar geleneksel değerler üzerinde etkili olacak ve zamanla insanlar bu değerlere yabancılaşacaklardır.

İşte bilim kurgu eserlerindeki kahramanları, kaybolan bu değerlerle donatılmış olarak görmekteyiz. Bu tür kahramanlık örneklerini Bradbury'nin (1965) “Fahrenheit 451” ve Kurt Vonnegut'un “Player Piano” adlı eserlerinde görmekteyiz. Vonnegut'un eserindeki kahraman “Proteus”, yönetici makine “EPİCAC”ın uygulamalarına karşı mücadele etmektedir. Bu isyan, geleneksel Amerikan değerleri adına, totaliter devlet anlayışına karşı yapılmaktadır. Bu devlet anlayışı, kişilere kendi devlet anlayışını dikte etmektedir. Tek tip insan ortaya çıkarma amacı gütmektedir. İnsanların bireysel gelişimi engellenmekte ve kişilik hakları zedelenmektedir. Bu isyanın anlamı, Amerikan hâlkının bağımsızlığının, Amerikan tarihiyle özdeşleşmiş olan ve sonsuza dek sürecek bir mücadelesidir.

Amerikan tarihinden esinlenen, gelişimini her dönemde daha popüler tarzda sürdüren bilim kurgu, uzay araştırmalarındaki etkisini ortaya koyarken, sayısız insanî değer ve elementleri de kendisine konu edinmekten kaçınmamıştır. Birtakım problemleri geleceğe taşımış, oralarda kurmuş olduğu kolonilerde hayatı devam ettirmiştir. Başka gezegenlerde cereyan eden olaylarda çözüm yolları da gösterilmiştir. Bu mekân değişiklikleriyle birlikte olması arzu edilen karakterler ortaya çıkarılmıştır. Bu yeni karakter tiplerini vasıtasıyla problemlere karşı bir hareketlilik, bir duruş resmedilmiştir.

Geleceğin insanının “Homo Futurus” hümanizm karşıtı düşüncelerini yönlendiren faktörler, teknoloji ve otomatlar sayesinde toplumsal gelişmeler, kendi özüne yabancılaşma, çevreye zarar verme gibi durumlar

oluşmuştur. Bu tür değişim durumlarını eski Sovyetler Birliği kaynaklı bilim kurgu eserlerinde de görmekteyiz (Graaf, 1971:184).

Amerikan kültürü ile bilim kurgu ilişkisi göçlerle başlamıştır. İnsanların sınırsız şekilde çoğalmasının ortaya çıkardığı problemler, bu tür kültürel ilişkiyi ortaya çıkarmıştır. Kültür, Güvenç'e göre "Bir toplumun türünü sürdürme, örgütlerini düzenleme, öğrenilmiş davranış biçimlerini, bilgi, inançlar ve insanî birliklerde oluşan tüm etkinliklerini ve ihtiyaçlarını karşılamak için geliştirdiği bir yaşam biçimidir." (Güvenç, 1976:203).

Birey, kendi dünya görüşünü ait olduğu ve devamlı etkileşimde bulunduğu çevrelerin kültür öğelerinden edinmektedir. Yani birey toplumsal bir varlıktır ve yaşadığı insanlarla doğrudan ve dolaylı olarak temas hâlinindedir. Bu durum onda dünya görüşünün oluşmasında etkili olur. Bir ömür boyu okudukları, yaptığı her türlü aktiviteden etkilenen, edindiği tecrübelerden ders alan insanda, bu tür sosyal olaylar kişiliğin oluşmasını sağlamaktadır. Bu etkileşimler iyi ya da kötü yönde etkisini gösterebilir. Bütün bu süreç bireyde öz görüşün oluşumunu sağlar.

Canlılar içerisinde yalnız, insan düşünceler üretebilmektedir. Bundan dolayı insan sürekli bilmek ve anlamak ister. Kendini sürekli geliştiren, çevresine etki eden ve çevresinden etkilenen insandaki "dünya görüşü" kavramını 18.yy.da Alman bilim adamları ortaya atmışlardır(Zıllıoğlu, 1986:4).

İnsan; bir anlamda dünyayı, yalnız, aktarılan bilgi ve değerlerle değil, yaşam tarzlarından kaynaklanan gözlemleriyle de kavrama ve değerlendirme gücüne sahiptir.

J. Barlau, toplumsal değer ilişkilerini şöyle örneklemektedir. Ona göre "Allah, yeni Amerikan toplumuna geleneksel ilerleme yolunda diğer bütün ulusların da öncüsü olma anlamında görev vermiştir."(Graaf, 1971:180).

Yukarıdaki sözlerle bugünkü Amerika'nın durumu örtüşmektedir.Güçlülük hissi ile söylenmiş bu sözlerin, bize bir zamanlar, Türkler için de söylenmiş sözler olduğunu hatırlatmaktadır. Bu düşüncenin sahibi bunları örneklerken Amerika'ya biçmiş olduğu görev; uluslara öncülük, daha da ilerisi Amerikan merkezli dünya yönetimidir. Yazar, ilerleme yönünden şunları kastetmektedir: Teknolojik, kültürel, bireysel anlamda ilerleme, bütün dünyada refah seviyesini üst düzeye çıkaracak ve belki gelecekte dünyada açlıktan can çekişen insanlar olmayacak, haksız yere insanlar birbirlerini öldürmeyecektir. Amerika'nın bu noktada ulaştığı başarıları paylaşılmalı, Amerikan değerleri alınmalıdır ki o ülkeler de Amerika gibi gelişmiş, zenginleşmiş ve mamur olsun.

Yukarıdaki düşünce örgüsüne baktığımızda kendimizi aynada görür gibiyiz. Çünkü bizde batı kültürü, iyisi ve kötüsüyle özümsemeye çalışılmaktadır. Başarılı olmuş devlet, güçlüdür; iktisaden zengindir; diğer devletler için örnektir. Kuvvetli olana benzeme arzusu, insanlarda değişik davranış şekillerinin ortaya çıkmasına yol açar. Devletlerde de böyle durumlar ortaya çıkar. Bir devlet Amerika'nın eriştiği seviyeye kavuşmak için o devletin deneyimlerinden yararlanması gerektiğini düşünür; kanunlarını uygulamaya koyar. Bu uygulamalar

başarılı sonuçları getirmezse, insanları umutsuzluğa düşer, gelecek korkusu ortalığı sarar. Fikren ve inanç olarak yeterli düzeyde olmayan bu insanlar artık verilenleri alamaz ve bireylerin ruhsal yapıları bozulmaya başlar. Bunalım ortamları doğar. Bu tür olumsuzlukları yaşamamak için her yeni uygulamanın alt yapısının sağlıklı, plânlı ve programlı şekilde oluşturulması gereklidir.

Amerikan değerleri, ortak oluşturulan yapı taşları niteliğindedir. Bu değişmez değerler Amerika'yı güçlü konuma getirmiştir. Bu güç kendine olan güveni sağlamakta ve bu da başarıyı getirmektedir. Bu güç öğeleri, hemen bütün dünyaya bir vesileyle ihraç edilmektedir. Bilim ve teknolojik alandaki üstünlüğü, diğer sosyal alanlarda da görülmektedir. Sinema teknolojisindeki rakipsiz üstünlüğü sayesinde ürettiği filmler bütün dünyada seyredilmektedir. Böylece Amerikan kültür öğelerinin diğer ülkelere taşınması hızlanmaktadır. Yani J. Barlau'nun sözünü ettiği Amerikan merkezli dünyaya doğru adımlar hızla atılmış olmaktadır. Kısaca, diğer toplumlar kendi oluşturdukları değerlerin yerine, yabancı oldukları değerleri edinmekte ve yabancılaşmaktadırlar. Ekonomisi çökmüş bir ülkenin insanları, güçsüzlüklerinin belki de kendi kültür değerlerinden kaynaklandığı inancına kapılmakta ve böylece batılı değerlere kurtarıcı niyetiyle sarılmaktadırlar.

Bilim ve teknoloji alanındaki sürekli ve sınırsız gelişmeler, insan aklının ve hayal gücünün sınırsız üretkenliğine ve gelişimine doğrudan etki etmektedir. İnsan daha iyiyi, yeniyi ve estetik olanı bulmak adına sürekli değişim göstermektedir. Hayatın her alanında bu değişimler görülmektedir. Bu hızlı gelişmeler insan gruplarının değişmesine yol açar. Toplumsal değişim ve yabancılaşma arttıkça, topluma etki edip yeni toplum oluşturan aristokrat kesim, bu hızlı değişimlerin karşısında daha tutucu bir sınıf hâline gelir(Oskay, 1982:13). Görüldüğü gibi değişime etki eden güçler bile hızlı değişimlere yetişemez duruma düşmektedirler.

Bilim adamlarından Erich Fromm, Norman Brown ve Herbert Marcuse, teknoloji ve sanayileşmiş toplum içerisinde sevgi eksiğiyle yaşayan insanın durumunu incelemişlerdir. Bu insanlardaki esas problem psikolojiktir. İnsan bu problemlerinden kurtarılmalıdır. Bunun için insanın, iç dünyasına uygun gereçler belirlenip, bireyi güçlendirici eğitim buna göre verilmelidir. İnsanın iç dünyasına yönelik bilim kurgu her şeyden önce ütopya karşıtı olarak düzenlenmiştir. Yazarların görüşleri genellikle yakın gelecek üzerine şekillenmiştir. Ballard'ın "Faulkner" adlı eserinde cereyan eden olaylar, anlayışsız toplumdaki kahramanın kaybetmesi şeklinde anlatılır. Eserdeki kahramanın değer ve anlayış felsefesi, onu çok da bağlamayan çevresinin kurallarına dayanmaktadır. Toplum ve kahraman arasındaki ilgi ve değer ilişkisi Faulkner tarzı kahramanlarda görüldüğü gibi, fabrikada üretilmiş örnekler gibi toplumsal değerleri yönlendirmektedir(Graaf, 1971:171).

Bilim kurgu eserlerinde fazla ilgi uyandıran dünya dışında hayat düşünülürken, bugünkü şartlarda uzayda belirlenen bir gezegende insanın yaşaması mümkün gözükmemektedir. Buna uyum için insanın değişime uğraması gereklidir. Haldane (1966), değişim konusunda insanın haplarla büyütülmesini ve insanüstü bir oluşum kazanmasını, maymun gibi hareketli, iyi kavrayan ayaklara sahip varlık hâline getirilmesiyle mümkün kılınacağını dile getirmektedir.

Ayrıca Huxley'in (1962) insanı evrimleştirmesi, süper insan motifi ortaya çıkarması, uzun zaman dilimlerinde seyahat edebilmesi bilim kurgu için önemli göstergelerdir.

Bu tür eserlerdeki olay ve kahraman ilişkisi, daha sonraları biyokimya ve genetik alanında araştırma yapılmasına öncülük etmiştir. Bu araştırmalar günümüzde çok ileri safhâlarda seyretmektedir.

Çok sayıda bilim kurgu eserinin insanın evrimleşmesiyle ilgili konuları işlediklerini görmekteyiz. Mark Clifton, “Eight Keys to Eden” adlı romanında bir gezegenden başka bir gezegene gidebilen kusursuz büyütülmüş kahraman “Planpionere”den bahsetmektedir. James Schmitz ise “Machmen” adlı, operasyonlarla değişime uğratılmış, çok sayıda özelliğe sahip, ayrıca insanüstü özellikleri de bulunan bir varlıktan bahsetmektedir.

Bazı yazarların değerli insanların özelliklerini taşıyan kromozom bankası kurulmasından bahsettiklerini de görmekteyiz. James Blish (1960) bu tür fikri “A Work Of Art” adlı eserinde konu edinmiştir. Richard Strauss (1966) biyolojik müdahâlenin, bir geni bir başka insana aktarabilme teknolojisinin, bilgi ve becerisinin 2161 yılında mümkün kılınacağını eserinde dile getirmektedir(Graaf, 1971:133).

İnsanüstü yaratık oluşturma düşüncesi hemen bütün bilim kurgu yazarlarının kafasında tasarlanmıştır. Bunun başlıca sebebi dünyadaki sıkıntılı olayların bir başka mekâna çekilmesi ya da problemlere çözüm bulmak için bu tip karakterlere ihtiyaç bulunduğunu değişik bir biçimde anlatmak olmalıdır. Atom savaşının küllerinden, telepatik, telekinetik anlayış kabiliyetine sahip ve her şeyi görebilen, değişik bir parapsikoloji ile donatılmış, yeni olağanüstü insan görülmektedir. Bu insan çıplaktır. Bundan dolayı “Baldies” olarak adlandırılır. Baldies diğer insanların düşüncelerini anlayabilmektedir. Bu yaratığı Lewis Padget’in “The Piper’s Son” adlı eserinde görmekteyiz. Aynı şekilde “The First Men” adlı eserde, aynı bilinç ve duygu içerisinde olan çocuk grupların (Group Mind) sergilenmiştir. Bu çocuklar çok hızlı gelişen, insanüstü özelliklere sahip, kendi öğretmenlerini bile geride bırakabilen zekâyâ sahiptirler. Her çocuğun kendine özgü bireysel özellikleri vardır. Bu çocuklar aynı anlayışta bir grubun üyesidir. Aynı ideali paylaşmaktadırlar. Onları ölüm bile ayıramaz. Bütün bilgi ve tecrübeleri birlikte edinmektedirler. Ölümsüz olacaklardır. Çünkü bir çocuk öldüğünde, yerine yeni bir üye dahil olacaktır. Böylece ölüm onlar için anlamsızlaşacaktır(Graaf, 1971:135).

Bu anlamda bakıldığında insanlığın kaderi de böyledir. Birileri ölürken bir başkası doğmakta ve dünya yoluna devam etmektedir. Anlatılmak istenen ise insanların bir ideal etrafında hareket etmesi ve problemlerin bu yolla çözülebileceğidir.

Dünya hayatının bir ömürle sınırlandırılmış olması, insanlarda uzun yaşayabilme isteğinin artmasına yol açmış ve bunu sağlamak için bilim adamları her türlü bilgiyi bu alanda kullanma yoluna girmişlerdir. Bilim kurgu yazarları da eserlerinde bu soruna karşı olağanüstü yaratıklar ortaya çıkararak belki bulunmaya çalışılacak çareler için yol gösterici olmuşlardır; bu ölümsüzlük özlemlerini böyle dile getirmişlerdir. Bu anlamda bilim kurgu kahramanı “Baldies” insanlığın geleceği ya da garantileri olarak karakterize edilmiştir. İnsanüstü süper yaratıklar yeni insanlığı oluşturacaklardır.

Bilim kurgu eserlerinde insanüstü yaratıklardan sıkça söz edilmesi, kahramanların, toplumun kaybolmaya yüz tutmuş değerleriyle dizayn edilmesi ve kötü yönetimlere karşı mücadele eder şekilde

sergilenmesi, insanların problemlerinin çözümüne yönelik yollar açmak ve insanın yetersizliğini ortaya koymak açısından önemlidir. Hemen bütün yazarlar, bir probleme, hastalığa ya da yok oluşa karşı çözümler düşünürken, insanüstü varlıklar kullanmayı denemişlerdir. Bu durum insan hayal gücünün ne kadar geniş ve etkili olduğunun göstergesidir. İnsanları, henüz bilinmeyen, üzerindeki toprağın rengini, özelliğini, iklimini, havasını hiç bilmediği, uzayda birkaç ışık yılı uzaklıktaki gezegenlere taşır. Bu taşımaya yaparken yine de gözlerden kaçmayacak biçimde dünyamızın öğelerini kullanırlar. Oralarda hayal gücü ile oluşturduğu, ütopyik yeni yaşam şekilleri sergiler. Bütün bunlar günümüz dünyasındaki ters gidişata karşı aranan çözüm yollarıdır.

Yazar bu tür düşüncelerini bir yaşam şekli olarak uzaya taşırken, henüz bilinmeyen birtakım araçlar kullanmaktadır. Henüz uygulanmamış ya da bilinmeyen operasyonlarla güçlülük ve dayanıklılık özelliği kazandırılan kahramanlardan yararlanılır. Akla gelebilecek her şey birtakım spekülasyonlarla ilgiyi uyandıracak tarzda şekillendirilir.

İnsanlığın geleceği konusundaki bilim kurgu çalışmalarını, zamanla otomatik dizayn edilmiş makine türü insanlardan da yararlanma olayı takip etmiştir. Canlı yaratığın birtakım insanüstü özellikleri olsa da canlı, insan gibi etten ve kemikten olmasının getirdiği bazı zayıflıkları da vardır. Bunun için insanlardan daha güçlü, dayanıklı olan otomat, robot, Humanoid, Android, Computer gibi yaratıklardan faydalanmak amacı güdülmüştür. Robot kavramı ilk defa Çek Karel Capek'in "R.U.R." (Rossum's Universal Robots) adlı dramasında ele alınmış ve edebiyata kazandırılmıştır. Bu eserinde çok sayıda duygusuz, mekanik işler yapan yetenekli makine insanlar üretmiştir. Bu "Automat"tır(Graaf, 1971:141).

Bu tip bilim kurgu kahramanlarının ilgi uyandıran hayat tarzlarından etkilenmeler sonucu robot teknolojisi gelişmiştir. Bu robotlar insan hayatının her alanında boy göstermektedir. İnsanın en önemli yardımcıları olmuşlardır. İş alanlarında kullanılmaları ve programlandıkları işleri kusursuz yerine getirmeleri insanları tehdit eder boyuta gelmiştir. İnsanlar robotlar yüzünden işlerini kaybedeceklerini düşünmektedirler. Modern bilim kurgu, bu tip olayları göz önüne alarak robot teknolojisini, eserlerde insan-makine ilişkisi olarak sergilemiştir. Ekonomik sistemin bütün alanlarında, trafiğin düzenli işleyişinde, kısaca hemen her alanda robotlardan yararlanılmaktadır.

Bilim kurgu yazarlarından Isaac Asimov(1953), "Die Nackte Sonne" adlı eserinde robotların insanlara günlük işlerinde nasıl yardımcı olduğunu anlatmaktadır. Ayrıca Asimov robotların insan olmadıklarını insanların emirlerine göre davrandıklarını ortaya koymuştur. Asimov diğer bir eseri "Tree Law Of Robotics"de "Daneel Olivaw" adlı robotu, hatasız, önyargısız, çabuk ve doğru karar veren bir kahraman olarak karakterize etmektedir. Ona kültürel boyut da kazandırmıştır. Asimov'a göre "C" harfiyle gösterilen "Karbon" insan hayatının temelini teşkil ediyorsa, "F" = "Demir" harfi de makinelerin temel taşıdır. Ona göre bu özelliklerinden dolayı robotlar ,insanların rakipleri değildir. Aralarındaki rekabet her iki varlığın yaratılış özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Walter Miller ise "Dumb Wailer" adlı eserinde, şehrin bütün işlerini yapan, trafik kurallarını ayarlayan, insanların bütün ihtiyaçlarını temin eden otomatlardan bahsetmektedir(Miller, 1966:144).

Bu konuyla ilgilenen bilim adamları, düşünürler insan ve makinenin özelliklerini birleştirip “Makine İnsan” yaratma peşinde olmuşlardır. Bununla ilgili kahramana Paul Anderson’un (1966) eserin de rastlamaktayız. Amerika ile Avrupa arasında savaş çıkmıştır. Avrupa mucize bir silâh üretmiştir. Bununla düşmanın bütün taktikleri tespit edilmekte ve buna göre yeni taktikler geliştirilmektedir. Kahraman “Rostow” beyninde computer bulunan bir insandır. ”Syborg” İnsanı yaratıcı güce sahiptir. Elektronik beyin eksiksiz bilgilerle donatılmıştır. Çok iyi iş yapmaktadır.

Herbert W. Franke ve Toby Freeman da eserlerinde “Syborg” gibi kahramanlarla çalışmışlardır. Bu çalışmalara göre insan vücudundan alınan bir beyin, uzay gemisinin idare merkezine yerleştirilir. Bu beyin gücü sayesinde uzay gemisinin elektromekanik devreleri idare edilmektedir. Beyin, gerekli bilgilerle donatılmıştır. Uzun uzay yolculuğu sırasındaki davranış şekillerini bilmektedir. Bir başka örnek, Amerikalı Kline ve Clynes’de görmekteyiz. Bu yarı makine, süper insandır. İnsanlık adına uzay araştırmaları yapan astronottur. Nefes almaz; çünkü ciğerleri yoktur. Yaşama sevincini hissedebilir, acı duyabilir, çünkü beyin merkezine sürekli enerji akımı gitmektedir(Graaf, 1971:149).

İnsanın yapamayacağı işler insan beyni yerleştirilmiş makinelerle yapılmaya çalışılmıştır. Çünkü insanoğlu hâlâ kendi kendine düşünebilen, kendini ve bilgisini dışarıdan müdahale olmadan yenileyebilen bir bilgisayar icat edememiştir. Yarı insan da olsa insandan bir parça kullanmak zorunda kalmışlardır. Robotlar kendilerine yapılan müdahalelere göre davranış tarzı geliştirmektedirler. Nasıl programlanmışlarsa öyle hareket ederler. İnsan ise kendi programını kendisi yapmaktadır. Yaptığı programı kendisi değiştirebilmekte ya da iptal edebilmektedir. Bütün hızıyla devam eden araştırmalara rağmen hâlâ çözümlenemeyen insan beyninden yararlanmayı amaç edinen bilim kurgu yazarları insan beynini makinelere yerleştirmek suretiyle geleceğin medeniyetlerine seyahatler yapmışlar ve bu medeniyetlerdeki olası problemleri çözümlenmişlerdir. Makinelerin bu kusursuz işlevleri insanlarda da birtakım etkiler bırakmakta ve insanları yönlendirmektedir.

Stapledon (1961), eseri “Last And First Men”de büyük ve güçlü bir beyin hâkimiyetinden bahsetmektedir. Bu beyin her şeye hâkimdir. Bu güçlü beyin acımasız idaresine karşı insanların dirençleri boşunadır. Çünkü beyin, bu direnişleri hemen kırmaktadır. İnsanların nasıl düşündüklerini bilmektedir. İnsanlığı yok edecektir. İnsanlardan seçilmiş bir grup deney merkezinde, “Humanologische Garten” de bilgisayar tarafından tutulacaktır(Graaf, 1971:152).

Arthur C. Clark’ta (1964) ise makineler insanları yeryüzünden sileceklerdir. Bunu güç kullanmak suretiyle yapmayacak, aksine güçsüz ve zayıf olan insan, yeryüzünden kovulacaktır. Yeryüzü et ve kandan oluşan insanın değil, makinelerin olacaktır. Makine imparatorluğunu kuracaklardır.

Makineleri insanların düşmanı olarak gören yazarlar bu yönde eserler vermişlerdir. Bunlardan birisi de Bradbury’dır (1965). Bilim kurgu yazarları insana benzer güç oluşumunu makineler sayesinde dile getirmiş ve bunun sonucunda robot geleneğini eserlerinde sergilemişlerdir. Bu tür fikirler bir anlamda yüksek performanslı makinelerin insanın gelişmesine yardım ettiğinin sembolüdür. Makinelerin bilgi ve teknolojik alanda kullanılmalarından sonra insanlık, sosyal alanda hızlı ilerlemeler sağlamıştır. İnsanın gelişmesi bilgisayar

alanındaki üstün teknolojik gelişmeyi beraberinde getirmektedir. Günümüzdeki teknolojik gelişmelere yetişmek zordur. Bu yıl üretilen bir ürünün gelecek yıl modası geçmektedir. Bunları insan, en büyük yardımcısı bilgisayarlar sayesinde gerçekleştirmektedir.

Bilim kurgu eserlerinin insanların hayal güçlerinin ne kadar geniş olduğunu göstermesinin yanında insanları aydınlatması, onları geleceğe hazırlaması açısından da önemi büyüktür. Günümüzde seyirci rekorları kıran sinema filmlerine baktığımızda bu filmlerin bilim kurgu eserlerinden düzenlenmiş filmler olduğunu görmekteyiz. Bilgisayar teknolojisinden yararlanmak suretiyle ortaya çıkarılan görsel efektler insanlarda ilgi uyandırmaktadır. Bu tür filmler ve bilim kurgu eserleri insan bilincinin gelişmesini de sağlamaktadır.

Televizyon, sinema vb. drama izlemenin bireyin bilincinin gelişmesini sağlayacağı da bilinen gerçektir. Televizyon karşısındaki dikkat, bireylerin yaşlarına ve kişisel farklılıklarına göre belirlenmektedir. Aynı zamanda kullanılan dilin anlaşılır olması, seslendirme öğelerinin konuya uygunluğu etkilidir. Bireydeki dikkat yaş ile ilişkilendirilse de bazı yayınlar belli dönemler için beklenen sürecin uzamasına neden olur(Wartela, 1981:524, 528). Bu tür ilgiyi uyandıran yapımlar bilim kurgu içerikli olan filmlerdir ve öğrenmede gerekli olan ilgiyi uyandırmaktadır. Çocuklarda TV ve sinemada film izlemenin amacı, eğlenme ve oyalanma isteğidir. Sergilenen filmler ve diziler aslında çocuğun eğilimine uygun, fantezilerine kaçma ihtiyaçlarını karşılamak suretiyle, doyum sağlayan hazır hayaller göstermektedirler. Özellikle konulu hayal ürünlerini izleme, anlama, geleceğe yönelme, yakın çevresi dışındaki modellere benzeme çağında, gelecekle ilgili bilim kurgu filmleri ve dizilerinin ayrı yeri vardır. Çünkü çocuktaki hayal gücünün önemi, geleceği önceden görebilme yeteneğini geliştirmesidir. Çocuk büyüdükçe geleceğe yönelmekte ya da yönlendirilmektedir. Gelecek için kendisine hedefler belirlemektedir. Bunlara erişmek için mücadele etmektedir. Bu, geleceğe hazırlanan çocuğun, geleceğin hayalini kurması anlamını taşır.(Jersild, 1971:444).

Sonuç olarak her ne kadar bilim kurgu eserleri Amerikan ya da batı kültür değerlerinin üzerine oturtulmuş olsa da; insanlığın, ortak değerleri paylaştığı düşünülünce, bu tür eserleri okumanın ve okutmanın, eserlerin açtığı yolda kendi değerlerimize sahip çıkabilmemiz için iyi ve faydalı bir yol olduğu görülecektir.

Kaynaklar

Graaf, V. (1971). Homo Futurus. Classen Verlag. Hamburg.

Güveç, B. (1976). Sosyal Kültürel Değişme. H.Ü. Ankara.

Jersild, T. A. (1979). *Çocuk Psikolojisi*. (Çev. : Günce, G.). A.Ü. Ankara.

Miller, W. M. (1966). Dumbwaiter. Newyork.

Oskay, Ü. (1982). *Çağdaş Fantazya*. Ayko Yay. Ankara.

Wartela, E. (1981). Childerns Television ICA 553. M.C. Yearbook.

Zillioğlu, Z. M. (1986). Sinematografik Bilimkurgu Yayınlarının Çocukların Görüşünün Oluşumuna

Etkileri. A.Ü. Eskişehir.

Summary

THE BASIC CONCEPTS AND HEROES IN SCIENCE FICTION

Erdal İSMİHAN*

Purpose

Science fiction has revealed new concepts that do not seem to be realized by means of scientific ways and findings so far. Therefore, it has been aimed to make learning easy by benefiting from the power of science fiction. The elements used in science fiction books can be considered as completely imaginary ones. It is considered that writers who produce such kinds of books were generally educated in science.

Discussion

America has brought many problems during the continuation of emigration from Europe. In the course of time, these problems have been the basic inspirations of writers. Therefore, science fiction has emerged in America for the first time. Generally, the problems that resulted from American lifestyle have been taken into account. The fact that America is the only power to govern the world and all of the people communicate with each other only by means of English is the product of American culture. These books have thought of possible great wars and offered alternative solutions and new opinions. As technological and scientific developments have taken the lead to new findings, the writers will enable people to focus on thought and devote themselves to new findings. New inspirations and concepts have been created and offered as alternative solutions for possible disasters. Machine human has been produced by means of technology. These heroes struggle for the source of problem and can show their struggle in each negative condition. In fact, they are not affected by the atmosphere of war. They are resistant to atom bomb. Again, a country that robots rule over and some speculations about the contribution of robots has been revealed.

In this study, we explained the cultural elements that scientific books are based on and tried to point out what kind of characters heroes are and what events are referred to.

Result

Briefly, we see that science fiction books in education will pioneer for bringing up people that will think of future. As the main purpose of education is to form wanted behaviors, we completely believe that these kinds of works that are the products of thought have a permanent influence on people. This interaction will always enable motivation in people to be active and help them to achieve their aims. The fact that a person can use practical solutions against the problems that he will meet in his life is completely related to the power and way of thought. Therefore, science fiction books will enable people to have this kind of thought. Generally, science fiction books, carrying the problems from the world to the outside of the world, offer a lot of solutions to those who struggle for them.

Address for correspondence: *Okt. Dr. Erdal İsmihan, Gazi Üniversitesi Rektörlüğü, ismihan@gazi.edu.tr.